

Vooraf

In dit katern zijn voorbeelden van liederen en teksten opgenomen bij de acht categorieën uit de nota Een nieuw liedboek (ISK 2006). Deze voorbeelden zijn bedoeld om een indruk te geven van de verscheidenheid aan liederen en teksten die een toekomstig nieuw liedboek zal bevatten.

Anders gezegd: de voorbeelden in dit katern dienen uitsluitend ter illustratie. Of juist deze voorbeelden ook alle in het samen te stellen liedboek zullen worden opgenomen, staat daarmee niet vast. De beslissing daarover zal in het redactieproces genomen worden.

Deze voorbeelden zeggen verder niets over de getalsmatige verhouding waarin de liederen in een toekomstig liedboek zullen worden opgenomen. Ook heeft de indeling in deze acht categorieën geen relatie met een mogelijke rubricering in dat liedboek.

De opgenomen liederen en teksten zijn auteursrechtelijk beschermd. Vermenigvuldigen van deze liederen is zonder toestemming van de rechthebbenden niet toegestaan.

Dit katern is uitsluitend bestemd voor de bespreking over een nieuw liedboek in kerkelijke vergaderingen. [De liederen zijn uitsluitend op aanvraag digitaal beschikbaar, waarbij men zich acoörd dient te verklaren met voornoemde auteursrechtelijke restricties.]

Interkerkelijke Stichting voor het Kerklied

Amsterdam, april 2007

Inleiding uit het katern met voorbeeldliederen.

Op 20 april 2007 heeft de Generale Synode van de Protestantse Kerk in Nederland besloten dat er een nieuw liedboek moet komen en daarbij de Interkerkelijke Stichting voor het Kerklied (ISK) de opdracht gegeven dit nieuwe liedboek te ontwikkelen.

Dit besluit nam de synode op basis van de nota Een nieuw liedboek van de ISK (te raadplegen op de website van de ISK: www.kerklied.net).

Tijdens de synodevergadering werd gebruik gemaakt van een katern met voorbeeldliederen.

De synode nam ook het besluit de klassicale vergaderingen te verzoeken om te reageren op de gepresenteerde opzet.

Ten behoeve van het gesprek in (wijk)kerkenraden en classes wordt dit katern aan alle gemeenten toegezonden, vergezeld van een CD waarop de liederen te horen zijn.

De in dit katern opgenomen liederen en teksten zijn voorbeelden bij de acht categorieën uit de nota *Een nieuw liedboek*.

Deze voorbeelden zijn bedoeld om een indruk te geven van de verscheidenheid aan liederen en teksten die een toekomstig nieuw liedboek zal bevatten. Deze categorieën worden op de volgende pagina's nader toegelicht.

De voorbeelden dienen uitsluitend ter illustratie. Of juist deze voorbeelden ook alle in het samen te stellen liedboek zullen worden opgenomen, staat daarmee niet vast. De beslissing daarover zal tijdens het redactieproces genomen worden.

Deze voorbeelden zeggen verder niets over de getalsmatige verhouding waarin de liederen in een toekomstig liedboek zullen worden opgenomen. Ook heeft de indeling in deze acht categorieën geen relatie met een mogelijke rubricering in dat liedboek.

De opgenomen liederen en teksten zijn auteursrechtelijk beschermd. Vermenigvuldigen van deze liederen is zonder toestemming van de rechthebbenden niet toegestaan.

Dit katern is uitsluitend bestemd voor de bespreking over een nieuw liedboek in kerkelijke vergaderingen.

Werkgroep Eredienst
en Bureau Kerkmuziek
van de Protestantse Kerk in Nederland
december 2007

Korte toelichting

In deze korte toelichting wordt verwezen naar de liederen enteksten in dit katern.

1 Psalmen

Een liedboek zonder psalmen is ondenkbaar. De Psalmberijming van 1967, een onmiskenbaar deel van het culturele en liturgische erfgoed van de Nederlandse protestantse kerken, zal in het toekomstig liedboek integraal worden opgenomen (÷1).

Dit psalter is niet de enige vorm van strofische psalmen. Naast deze rijmpsalmen kennen we ook het psalmlied: een psalmtekst of deel daarvan is uitgangspunt voor een nieuw lied. Vaak ontdekken we in de tekst bijbelse motieven of theologische noties die niet direct aan de betreffende psalm ontleend zijn (÷ 2).

Een variant op deze vormen is een refreinlied: een strofische vorm waarbij een rolverdeling tussen verschillende groepen zangers de zang in de liturgie kan verlevendigen (÷ 3).

Naast de strofische, berijmde vormen kennen we ook onberijmde vormen van psalmzingen. Psalmen waarbij de tekst gereciteerd wordt zijn in het bijzonder bestemd voor getijdediensten. Daarnaast zijn er beurtzangen, met een refrein voor de gemeente en de psalmverzen voor cantor, cantorij of koor in verschillende muzikale vormen beschikbaar. Deze zijn bijvoorbeeld bruikbaar als antwoordpsalm na de lezing uit het Eerste Testament op zondagmorgen. Hierbij als voorbeelden: een psalm van Gelineau (÷ 4) en een psalm uit de jonge rooms-katholieke traditie (÷ 5).

2 Gezangen uit het Liedboek

Het Liedboek voor de kerken laat de breedte van de hymnologische traditie zien in het lied van alle eeuwen. Uit de voor-reformatorische tijd en uit alle perioden van de kerkgeschiedenis ná de Reformatie zijn liederen overgeleverd. Naast de psalmen uit de gereformeerde traditie is het lied uit de tijd van de Reformatie volgens de lutherse traditie van grote betekenis (÷ 6), maar ook uit de eeuwen daarna (÷ 7).

De liturgische beweging van de 20^e eeuw heeft in Nederland het kerklied een sterke impuls gegeven. Deze liederen zijn wellicht het meest karakteristiek voor het Liedboek (÷ 8).

Niet alle liederen uit die periode die in het Liedboek zijn opgenomen hebben een plaats in de liturgie van de gemeente kunnen vinden. Soms is de tekst en/of de melodie té tijdgebonden gebleken. In een aantal gevallen zal een correctie noodzakelijk zijn. Zo is een aantal liederen in een verbeterde versie van de dichter beschikbaar, waarbij bijvoorbeeld onnodig mannelijk taalgebruik is vervangen door meer inclusieve taal (÷ 9). Ook zijn er voorbeelden van liederen waarbij men achteraf moet constateren dat de keuze voor een andere melodie wellicht beter zou zijn geweest met het oog op de oecumene (÷ 10).

3 Lieder uit verschillende kerken, tradities en bewegingen in Nederland

Na de verschijning van het Liedboek is de ontwikkeling van nieuwe kerkliederen in Nederland doorgegaan. Daarbij is een grote pluriformiteit ontstaan. Zie ook het 'Spectrum van stromingen' op bladzijde 12 van de nota. Naast liederen die min of meer de lijn van het liedboek voortzetten, zoals die van de dichter Sytze de Vries (÷ 11), zien we ook liederen die een andere spiritualiteit vertegenwoordigen.

Rond de teksten van Huub Oosterhuis is een geheel eigen liedcultuur ontstaan (÷12); vrouwen hebben liederen geschreven met een ander taalidoom (÷ 13); liederen van André Troost vonden met name in het confessionele deel van de kerken hun weg (÷ 14) en evangelicals hebben veel van hun geliefde liederen in een eigen bundel verzameld (÷ 15).

4 Lieder uit het buitenland

Ook in het buitenland is de ontwikkeling van het nieuwe kerklied in de laatste decennia doorgegaan. Dat heeft zijn weerslag gekregen in diverse nieuwe gezangboeken in het buitenland, onder andere in de Duitstalige landen en Scandinavië. In die bundels vinden we liederen waarvan het wellicht de moeite waard is deze in het Nederlands te vertalen (÷ 16).

Kende het Liedboek nauwelijks liederen van buiten West-Europa, internationale contacten hebben ons ook in aanraking gebracht met waardevol liedgoed van andere continenten en kerken (÷ 17). Ontmoetingen met de geloofsgemeenschappen van Taizé en Iona hebben ervoor gezorgd dat specifieke liederen van daar met hun eigen liturgische context ook in Nederland graag gezongen worden (÷ 18, 19).

5 Kinder- jeugd en tienerliederen

Lieder en voor kinderen en jongeren mogen in een toekomstig liedboek niet ontbreken. Het gaat om liederen die voor jongeren voldoende begrijpelijk en verstaanbaar zijn en die door de gehele geloofsgemeenschap gezongen kunnen worden. Dat stelt specifieke eisen aan deze liederen. Zij moeten ook weer enkele decennia meekunnen! Lieder en voor kinderen zijn niet kinderachtig, maar wel kindvriendelijk (÷ 20); liederen voor jongeren proberen een verbinding te leggen met hun eigen leefwereld (÷ 21).

6 Liturgica

Opname van 'liturgica' was in het Liedboek nog niet mogelijk en wenselijk. Als in een toekomstig liedboek wordt opgenomen wat de gemeente op zon- en feestdagen en in andere vieringen zingt, dan kan deze categorie niet ontbreken. Ook op dit gebied is in de afgelopen decennia veel ontstaan: naast toonzettingen van de vaste onderdelen van de liturgie, zoals Kyrie en Gloria (÷ 22), ook acclamaties (÷ 23) en gezongen gebeden (÷ 24, 25).

7 Overig materiaal

Naast alle hierboven genoemde vormen blijft er nog 'overig materiaal' over. Het betreft vormen die om een eigen toepassing vragen in de liturgie of andere bijeenkomsten van of in de gemeente.

Een geliefde zangvorm is de canon. Er zijn canons gebaseerd op een deel van een bestaande liedmelodie. Deze kunnen in de liturgie met het betreffende lied gecombineerd worden, bijvoorbeeld als inleiding op het lied of als afwisseling tussen strofen (÷ 26). Daarnaast zijn de eeuwen door veel zelfstandige canons op bijbelteksten of liturgische teksten geschreven (÷ 27).

Een 'zangspreek' is een toonzetting van een bijbelvers en kan zelfstandig worden gebruikt, bijvoorbeeld als acclamatie, maar ook in afwisseling met gesproken teksten. Refreinen uit beurtzangen kunnen ook als 'zangspreek' worden toegepast (÷ 28).

N.B.: De term 'zangspreek' is een germanisme. Wellicht moet hier een ander woord voor worden gevonden, bijvoorbeeld 'kernvers'.

8 Gebeden en teksten voor meditatie

Een toekomstig liedboek zal méér zijn dan een boek met liederen. Veel van wat daarin wordt opgenomen zal voor de verscheidene 'leefkringen' bestemd zijn (zie blz. 4 van de nota).

Ten behoeve van gebruik in het pastoraat en voor persoonlijke meditatie zijn teksten zonder muziek wenselijk. Uit verschillende perioden van de kerkgeschiedenis zijn geschikte teksten beschikbaar; zoals uit de Middeleeuwen (÷ 29); een inmiddels 'klassieke' tekst uit latere tijd (÷ 30) en een tekst uit onze tijd (÷ 31).